

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
DAWNIEJ INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ PAN

KWARTALNIK
HISTORII KULTURY
MATERIALNEJ

ROK LXIX

WARSZAWA 2021

NR 3

REDAKCJA I KOMITET REDAKCYJNY

Redaktor (p.o.) — Magdalena Bis (IAE PAN)

Zastępcy redaktora — Elżbieta Mazur (IAE PAN), Martyna Milewska (WA UW)

Sekretarze redakcji — Maciej Radomski (IAE PAN), Karol Żojdź (IAE PAN)

Członkowie Komitetu — Mario Bielich (Archeologický ústav SAV, Słowacja), Gabriela Blažková (Archeologický Ústav AV ČR, Czechy), Paweł Cembrzyński (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Niemcy), Paweł Dobrowolski (Collegium Civitas, Warszawa), Jarosław Dumanowski (UMK, Toruń), Olga Fejtová (Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Czechy), Karin Friedrich (University of Aberdeen, Wielka Brytania), Mateusz Goliński (UWr, Wrocław), Andrzej Janeczek (IAE PAN, Warszawa), Andrzej Klonder (IAE PAN, Warszawa), Elżbieta Kowalczyk-Heyman (WA UW, Warszawa), Jerzy Kruppé (WA UW, Warszawa), Albinas Kuncevičius (Vilniaus universitetas, Litwa), Marcin Majewski (IA USZ, Szczecin), Philipp Meyzie (Université Bordeaux Montaigne, Francja), Mindaugas Paknys (Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Litwa), Jacek Pielas (UJK, Kielce), Bożena Popiołek (Unwersytet Pedagogiczny, Kraków), Raimo Pullat (Tallinna Ülikool, Estonia), Mikola Volkau (Białoruś)

Adres Redakcji:

„Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
00-140 Warszawa, Al. Solidarności 105, pok. 121

Adres strony internetowej:

<http://journals.iaepan.pl/khkm>
e-mail: kwartalnik@iaepan.edu.pl
tel. 22 620 28 84 w. 146

Kwartalnik Historii Kultury Materialnej Copyright © 2021 by Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences.

All papers published in this issue are an open access articles under the CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Wydawca:

Institut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk
00-140 Warszawa, Al. Solidarności 105
e-mail: director@iaepan.edu.pl
tel. 22 620-28-84

Wykaz recenzentów artykułów opublikowanych w roczniku 2020 (R. LXVIII):

Agnieszka Bartoszewicz (IH UW, Warszawa), Paweł Cembrzyński (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Niemcy), Maria Deka (IAE PAN, Warszawa), Sławomir Dryja (WHiDK Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Kraków), Olga Fejtová (Archiv hl. města Prahy i Univerzita J.E. Purkyně Ústí nad Labem, Czechy), Dorota Folga-Januszewska (ASP i Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa), Anetta Głowacka-Penczyńska (IHISM UKW, Bydgoszcz), Mateusz Goliński (IH UW, Wrocław), Hanna Grzeszczuk-Brendel (Politechnika Poznańska, Poznań), Piotr Guzowski (IH UB, Białystok), Wojciech Iwańczak (Akademia Ignatianum, Kraków), Katarzyna Justyniarska-Chojak (IH UJK, Kielce), Joanna Kalaga (IA UW, Warszawa), Anna Kalinowska (IH PAN, Warszawa), Piotr Kitowski (UG, Gdańsk), Andrzej Klonder (IAE PAN, Warszawa), Dariusz Kołodziejczyk (IH UW i IH PAN, Warszawa), Elżbieta Kowalczyk-Heyman (IA UW, Warszawa), Jacek Kriegseisen (IHS UG, Gdańsk), Jerzy Kruppé (IA UW, Warszawa), Rafał Kubicki (IH UG, Gdańsk), Karol Łopatecki (UB, Białystok), Piotr Łozowski (WHiSM UB, Białystok), Drahošlav Magdoško (Department of History Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Słowacja), Marcin Majewski (IH USZ, Szczecin), Jolanta M. Marszałka (IH UKSW, Warszawa), Ryszard Mączyński (KHSiK UMK, Toruń), Włodzimierz Mędrzecki (IH PAN, Warszawa), Arkadiusz Michalak (Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza, Świdnica i IH UZ, Zielona Góra), Sławomir Moździoch (IAE PAN, Wrocław), Jacek Pielas (IH UJK, Kielce), Raimo Pullat (Tallin University, Estonia), Jakub Sawicki (Archeologický ústav AV ČR, Praha, Czechy), Jolanta Sikorska-Kulesza (IH UW, Warszawa), Michał Starski (IA UW, Warszawa), Marcin Starzyński (IH UJ, Kraków), Piotr Strzyż (IA UŁ, Łódź), Ryszard Szczygieł (IH UMCS, Lublin), Jolanta Talbierska (BUW-Gabinet Rycin UW, Warszawa), Krzysztof Wachowski (IA UWr, Wrocław), Ewa Wólkiewicz (IAE PAN, Warszawa), Jakub Wysmulek (ISP PAN, Warszawa), Agnieszka Wysocka (INK UKW, Bydgoszcz), Beata Wywrot-Wyszowska (IAE PAN, Szczecin), Petr Žákovský (Institute of Archaeology, the Czech Academy of Sciences, Brno, Czechy)

Od Redakcji

Dwa numery bieżącego rocznika „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej” (3 i 4/2021) dedykujemy Panu Profesorowi Andrzejowi Klonderowi z okazji Jego Jubileuszu oraz jako podziękowanie za 25 lat kierowania pracami zespołu redakcyjnego naszego czasopisma. Oba zeszyty wypełniają teksty przygotowane z tej okazji przez Koleżanki i Kolegów oraz Współpracowników Profesora. Do życzeń dołącza się również wiele osób, których nazwiska widnieją w *Tabula Gratulatoria*. To przede wszystkim pracownicy IAE PAN oraz Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, dwóch ośrodków naukowych, z którymi Pan Profesor jest związany od wielu lat poprzez swoją aktywność zawodową. Wszyscy chcemy w ten sposób wyrazić swoją sympatię oraz wdzięczność za wieloletnią przyjaźń i współpracę, a także uznanie dla dokonań naukowych Profesora oraz Jego erudycji, skromności, pracowitości, serdeczności i życzliwości.

W nr 3/2021 zamieszczamy także bibliografię opublikowanych dotychczas prac A. Klondera. Zawiera ona łącznie 238 pozycji. Prócz monografii to rozprawy, artykuły i rozdziały w pracach zbiorowych polskich i zagranicznych, ponadto recenzje oraz omówienia aktualnych, krajowych i obcych publikacji, a także prace sprawozdawcze, będące dowodem szerokich zainteresowań Jubilata. Dotyczą one tematyki konsumpcji i produkcji w okresie nowożytnym, głównie napojów alkoholowych, ale także innych dziedzin ówczesnej wytwórczości, rozmaitych procesów i zjawisk czytelnych w inwentarzach mienia i testamentach przedstawicieli różnych grup społecznych Rzeczypospolitej przedrozbiorowej, mieszkańców zarówno ośrodków małych, jak i dużych, oraz w taksach wojewodzińskich z różnych regionów dawnej Polski.

Andrzej Klonder związany jest z „Kwartalnikiem HKM” od roku 1979, niemal od początku pracy w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN, wtedy Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN. Początkowo, w latach 1979–1988, pełnił funkcję Sekretarza Redakcji, potem — od 1989 do 1991 r. Zastępcy Redaktora, wreszcie w 1992 r. objął stanowisko Redaktora, które piastował do 2017 r. Obecnie jest członkiem Komitetu Redakcyjnego, dzieląc się swym doświadczeniem i wspomagając Redakcję w wielu pracach. 25-letniemu kierowaniu przez Niego zespołem redakcyjnym „Kwartalnik” zawdzięcza swój kształt, wybór tematyki publikowanych tekstów, mieszczących się w aktualnych kierunkach badawczych i włączających się aktywnie do dyskursu w dziedzinie nauk humanistycznych, podejmujących zagadnienia nowe i znaczące, niejednokrotnie przełomowe lub prowokujące do dyskusji. Artykuły te są często uznawane i przywoływane przez badaczy jako podstawowe dla danej problematyki. Dzięki temu pozycja „Kwartalnika HKM” jako platformy wymiany wiedzy z zakresu historii, historii sztuki i archeologii, pozostaje niekwestionowana.

Drogi Andrzeju,
dziękujemy i życzymy stu lat!

From Editor

We dedicate two issues of the current volume of “Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” (3 and 4/2021) to Professor Andrzej Klonder on the occasion of his jubilee and as an acknowledgement of his 25 years as the head of our journal’s editorial team. Both issues contain texts prepared on this occasion by the Professor’s colleagues and associates. There are also many other people who have added their greetings and whose names appear in *Tabula Gratulatoria*. These are mainly employees of the Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences and Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, two research centres with which Professor Klonder has been associated for many years throughout his professional career. In this way, we would like to express our sympathy and gratitude for our long-standing friendship and cooperation, as well as show our appreciation of Professor Klonder’s scientific achievements, his erudition, modesty, diligence, cordiality, and kindness.

In No. 3/2021 we also include a bibliography of Professor Klonder’s works published to date, containing a total of 238 items. Apart from monographs, these include dissertations, research papers, and chapters in collective works, both Polish and foreign, reviews and discussions of current domestic and foreign publications, as well as reports which are proof of the Professor’s broad interests. They deal with the issues of consumption and production in the modern period, mainly of alcoholic beverages, but also other areas of production in that period, various processes and phenomena visible in property inventories and wills left by representatives of various social groups of the Polish-Lithuanian Commonwealth before the partitions, inhabitants of both small and large towns and villages, as well as in voivodes’ fixed price lists from various regions of the former Commonwealth of Poland.

Andrzej Klonder has been associated with “Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” since 1979, almost from the beginning of his work at the Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences (then the Institute of the History of Material Culture of the Polish Academy of Sciences). Initially, from 1979 to 1988, he served as Secretary of the Editorial Board, and later — from 1989 to 1991 — as Deputy Editor, and finally, in 1992, he took up the post of Editor, which he held until 2017. He is currently a member of the Editorial Committee, sharing his experience and assisting the Editorial Board in much of its work. It is to his 25-year leadership of the editorial team that “Kwartalnik” owes its shape and the choice of the subject matter of the published texts, which fall within the current research trends and actively join the discourse in the humanities, tackle new and significant issues, and in many cases are ground-breaking publications and provoke discussion. These articles are often recognised and referenced by researchers as fundamental for a given research matter. Thanks to this, the position of “Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” as a platform for the exchange of knowledge in the fields of history, history of art, and archaeology, remains unquestioned.

Dear Andrzej,
we salute you and give you our very best wishes!

Profesor dr hab. Andrzej Klonder

TABULA GRATULATORIA

Krzysztof Anuszewski
Kamila Baraniecka-Olszewska
Agnieszka Bartoszewicz
Mariusz Błóński
Konrad Bobiatyński
Mateusz Bogucki
Andrzej Buko
Dariusz Chyła
Dorota Cyngot
Dariusz Dąbrowski
Maria Deka
Dagnostaw Demski
Dorota Dias-Lewandowska
Wiesław Długokęcki
Wojciech Fałkowski
Janina Flisiuk
Bogusław Gediga
Marzenna Herman
Michaela Hrubá
Andrzej Janeczek
Iwona Janicka
Andrzej Janowski
Jacek Kabaciński
Iwona Kabzińska
Michał Kara
Dariusz Karczewski
Karol Kollinger
Katarzyna Kość-Ryżko
Albert Kotowski
Hanna Kowalewska-Marszałek
Anna B. Kowalska
Radosław Kotecki
Janusz Kruk
Jerzy Kruppé
Maria Lityńska-Zajac
Tomasz Łaszkiwicz
Jacek Maciejewski
Jerzy Maik
Henryk Mamzer
Halina Manikowska
Teresa Maresz

Elżbieta Mazur
Martyna Milewska
Danuta Minta-Tworzowska
Małgorzata Mogielnicka-Urban
Wanda Mossakowska
Stanisław Mossakowski
Michał Mysliński
Zdzisław Noga
Tomasz Nowakowski
Ryszard Nowicki
Janusz Ostoja-Zagórski
Marcin Pauk
Sławomir Piórczyński
Dorota Piramidowicz
Jolanta Polanowska
Andrzej Rachuba
Maciej T. Radomski
Marian Rębkowski
Rafał Rutkowski
Jolanta Sadowska-Topór
Kalina Skóra
Anna Sokólska-Majchrzak
Urszula Sowina
Piotr Strzyż
Stanisław Suchodolski
Grzegorz Śnieżko
Oyungerel Tangad
Maciej Trzeciński
Joanna Urban
Marek Urban
Przemysław Urbańczyk
Jerzy Urwanowicz
Paweł Valde-Nowak
Magdalena Wilczek-Karczewska
Teresa Witkowska
Jacek Woźny
Dariusz Wyczółkowski
Marek Zieliński
Zbigniew Zyglewski
Karol Żojdź
Robert Żukowski

CONTENTS

From Editor	279
<i>Tabula Gratulatoria</i>	283
Bibliography of works by Professor Andrzej Klonder published in the years 1974–2021 — compiled by Magdalena Bis, Anetta Głowacka-Penczyńska	285

STUDIES AND MATERIALS

Wojciech Bis, Wilczyska — a defensive residence on the border of Mazovia and Lesser Poland from the end of the 15th century—second half of the 17th century	301
Dariusz Głó wka, A nobleman at home. The decor and furnishings of noble houses in the Zakroczym Land in the second half of the 17th century and in the 18th century	321
Jerzy Dygdała, Residences of King Stanisław Leszczyński between 1704 and 1709 (from castles and palaces to vicarages, inns, and tents)	349
Olga Miriam Przybyłowicz, “Baked stuffed lamb, beetroots, and a piece of sweet bread.” Festive dinners of the Kraków Bernardine Nuns in the second half of the 18th century	361
Urszula Augustyniak, Polish residents on the move — people and things in the 16th–18th centuries	373

COMMUNIQES

Jacek Pielas, Valuations of noblemen’s movables from the Kraków nobility court records from the end of the 17th and the beginning of the 18th century	385
Ewa Barylewska-Szymañska, The Widow Christina Dentler’s amber “treasure.” A contribution to the history of the Gdańsk material culture in the second half of the 18th century	397

SOURCES

Katarzyna Justyniarska-Chojak, “Taking the inventory of things” of the town clerk Rozesław Marcin Brzeski from Szydłowiec (1637)	409
Teresa Chynczewska-Hennel, The material legacy of Nuncio Mario Filonardi — observations made on the basis of a fragment of a probate inventory from 1644	421

SPIS TREŚCI

Od Redakcji	279
<i>Tabula Gratulatoria</i>	283
Bibliografia prac Profesora dr. hab. Andrzeja Klondera za lata 1974–2021 — oprac. Magdalena Bis, Anetta Głowacka-Penczyńska	285

STUDIA I MATERIAŁY

Wojciech Bis, Wilczyska — mieszkalno-obronna siedziba na pograniczu Mazowsza i Małopolski z końca XV–drugiej połowy XVII wieku	301
Dariusz Głowka, Szlachcic w domu. Wystrój i wyposażenie siedzib szlacheckich w ziemi zakroczymskiej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku	321
Jerzy Dygdała, Rezydencje króla Stanisława Leszczyńskiego w latach 1704–1709 (od zamków i pałaców po plebanie, karczmy i namioty)	349
Olga Miriam Przybyłowicz, „Baranek pieczony nadziewany, buraki, po sztuce kołacza”. O świątecznych obiadach bernardynek krakowskich w drugiej połowie XVIII wieku	361
Urszula Augustyniak, Mieszkańcy Rzeczypospolitej w podróży — ludzie a rzeczy w XVI–XVIII wieku	373

KOMUNIKATY NAUKOWE

Jacek Pielas, Taksy mobiliiw szlacheckich z krakowskich ksiąg grodzkich z końca XVII i początku XVIII wieku	385
Ewa Barylewska-Szymańska, Bursztynowy „skarb” wdowy Christiny Dentler. Przyczynek do historii gdańskiej kultury materialnej w drugiej połowie XVIII wieku	397

ŹRÓDŁA

Katarzyna Justyniarska-Chojak, „Inwentowanie rzeczy” pisarza miejskiego Rozesława Marcina Brzeskiego z Szydłowca (1637)	409
Teresa Chynczewska-Hennel, Spuścizna materialna nuncjusza Maria Filonardiego — spostrzeżenia na podstawie fragmentu inwentarza pośmiertnego z 1644 roku	421

